

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

с. Тюлячи

КАРАР

«29» сентябрь 2024г.№ 144

«2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында кече һәм урта эшкуарлыкка ярдәм итү һәм аны үстерү» муниципаль программасын раслау турында

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль закон, «Россия Федерациясендә кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү турында» 2007 елның 24 июлдәгә 209-ФЗ номерлы Федераль закон, «Татарстан Республикасында кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү турында» 2010 елның 21 гыйнварындагы 7-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә, Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты

КАРАР БИРӘ:

1. «2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында кече һәм урта эшкуарлыкка ярдәм итү һәм аны үстерү» муниципаль программасын кушымта нигезендә расларга.

2. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуны Житәкче урынбасары – Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты территориаль үсеш бүлеге башлыгы Б.Г. Гайнетдиновка йөкләргә.

Житәкче

И.Х. Хәмидуллин

Татарстан Республикасы
Теләче муниципаль районы
Башкарма комитетының
«29» 03 2024 № 44
карары белән расланган

**«2024-2026 елларга Татарстан Республикасы
Теләче муниципаль районында кече һәм урта эшкуарлыкка
ярдәм итү һәм аны үстерү» муниципаль программасы**

Муниципаль программа паспорты
«2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында
кече һәм урта эшқуарлыкка ярдәм итү һәм аны үстерү»

Муниципаль Программа исеме	Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында кече һәм урта эшқуарлыкка ярдәм итү һәм аны үстерү
Программаны төп эшләүчеләр	Теләче муниципаль районының территориаль үсеш бүлеге
Муниципаль Программаның максаты һәм бурычлары	Муниципаль программаның максаты: Кече һәм урта эшқуарлыкның нәтижәле эшләве һәм үсеше өчен шартлар тудыру, шулай ук аның Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районының социаль-икътисадый үсеше бурычларын хәл итүгә керткән өлешен арттыру, тулаем территориаль продуктта КУЭ өлеше 2026 елда 40 %ка кадәр үсте. Муниципаль программаның бурычлары: 1. Уңайлы эшлекле климат тәмин итү һәм кече һәм урта эшмәкәрлек субъектларының санын, шул исәптән үзмәшгульләрнең санын арттыру. 2. Кулланучылар кооперациясен үстерү. 3. Эшмәкәрлек субъектларының, шул исәптән финанс ресурсларына үзмәшгульләрнең, файдалана алуын кинәйтү, шул исәптән бюджеттан тыш акчаларны жәлеп итү аша. 4. Эшмәкәрлек субъектларына, шул исәптән үзмәшгульләргә финанс-мөлкәт, оештыру-методик һәм мәгълүмати-консультация ярдәме күрсәтү. 5. Кече һәм урта бизнесны үстерү инфраструктурасы объектларын, шул исәптән үзмәшгульләрне булдыру һәм үстерү. 6. Кече һәм урта бизнесны үстерүнең өстенлекле юнәлешләренә, шул исәптән үзмәшгульләргә ярдәм. 7. Эш белән тәмин ителмәгән халыкны кече һәм урта бизнес өлкәсенә жәлеп итү өчен өстәмә стимуллар булдыру, шул исәптән үзмәшгульләрне тәмин итү. 8. Социаль жаваплылыкны һәм кече һәм урта бизнесның нәтижәлелеген арттыру, шул исәптән үзмәшгульләрне
Программаның максатчан индикаторлары һәм күрсәткечләре	- муниципаль районда теркәлгән, шул исәптән үзмәшгульләрнең, кече эшқуарлык субъектларының гомуми саны; - КУЭ буенча хезмәткәрләрнең уртача исемлек саны; - тулай территориаль продуктта кече һәм урта бизнес өлеше
Программаны тормышка ашыру сроклары	2024-2026 еллар

Муниципаль Программаны үтәүчеләр	Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының территориаль үсеш бүлеге, Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының структур бүлекчәләре, “Теләче муниципаль районы” район газетасы редакциясе, Теләче муниципаль районы Жир һәм мөлкәт мөнәсәбәтләре палатасы, Теләче муниципаль районы жирлекнең мәшгульлеге үзәге ДКУ идарәсе, кече һәм урта эшкуарлык субъектлары, Теләче муниципаль районында авыл хужалыгы һәм азык-төлек идарәсе, авыл жирлекләре башкарма комитетлары						
Муниципаль Программаны финанслау чыганакалары, шул исәптән еллар буенча	Финанслауның гомуми күләме 1500 мең сум. <table border="1" data-bbox="555 651 1062 734"> <tr> <td>2024 ел</td> <td>2025 ел</td> <td>2026 ел</td> </tr> <tr> <td>500</td> <td>500</td> <td>500</td> </tr> </table> Искәrmә: финанслау күләмнәре фараз характерында һәм муниципаль бюджет мөмкинлекләрен исәпкә алып, ел саен төзәтмәләр кертелергә тиеш	2024 ел	2025 ел	2026 ел	500	500	500
2024 ел	2025 ел	2026 ел					
500	500	500					
Программаның үтәлешен контрольдә тоту	Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты Житәкчесе урынбасары						
Муниципаль программаны гамәлгә ашыруның төп нәтижәләре	Программаны тулысынча тормышка ашыру 2026 ел ахырына түбәндәге нәтижәләргә ирешергә мөмкинлек бирәчәк: - кече һәм урта эшмәкәрлек субъектлары санын 450 берәмлеккә кадәр арттыру; - районның ТТП да кече һәм урта эшмәкәрлекнең өлешен 40 % кадәр арттыру; - КУЭ өлкәсендә эшләүче хезмәткәрләрнең уртача исемлектәге санын 3200 берәмлеккә кадәр, шул исәптән үзмәшгульләрнең санын арттыру						

1. Кереш

1.1. Терминнар, билгеләмәләр һәм кулланыла торган кыскартылмалар

Кече һәм урта эшкуарлык субъектлары - кулланучылар кооперативлары һәм коммерция оешмалары (дәүләт һәм муниципаль унитар предприятиеләрдән тыш) юридик затларның бердәм дәүләт реестрына кертелгән кулланучылар кооперативлары һәм коммерция оешмалары, шулай ук шәхси эшкуарларның бердәм дәүләт реестрына кертелгән һәм эшкуарлык эшчәнлеген юридик зат, крестьян (фермер) хужалыклары төземичә гамәлгә ашыручы, Теләче муниципаль районы территориясендә теркәлгән һәм эшчәнлек алып баручы һәм түбәндәге шартларга туры килә торган физик затлар:

1) юридик затлар өчен - күрсәтелгән юридик затларның Россия Федерациясенен, Россия Федерациясе субъектларының, муниципаль берәмлекләренен, чит ил юридик затларының, чит ил гражданның, ижтимагый һәм дини оешмаларның (берләшмәләренен), хәйрия һәм бүтән фондларның устав (жыелма) капиталында (пай фондында) катнашуының суммар өлеше егерме биш

проценттан артмаска тиеш акционер инвестиция фондларының һәм ябык пай инвестиция фондларының активларынан тыш), кече һәм урта эшкуарлык субъектлары булмаган бер яисә берничә юридик затка караган катнашу өлеше егерме биш проценттан артмаска тиеш;

2) алдагы календарь ел өчен хезмәткәрләрнең уртача саны кече һәм урта эшкуарлыкның һәр категориясе өчен хезмәткәрләрнең уртача санының түбәндәге чик күрсәткечләреннән артмаска тиеш:

а) урта предприятиеләр өчен кертәп, 101 кешедән 250 кешегә кадәр;

б) кече предприятиеләр өчен 100 кешегә кадәр;

в) кече предприятиеләр арасында микропредприятиеләр аерылып тора - 15 кешегә кадәр;

3) өстәлгән бәягә салым исәпләмәгәндә товарлар (эшләр, хезмәт күрсәтүләр) реализацияләүдән керем яисә активларның баланс бәясе (төп акчаларның һәм матди булмаган активларның калган бәясе) алдагы календарь ел өчен кече һәм урта эшкуарлык субъектларының һәр категориясе өчен Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан билгеләнгән чик күрсәткечләрдән артмаска тиеш.

Кече һәм урта эшкуарлык субъектларына ярдәм - Россия Федерациясе дәүләт хакимияте органнары, Россия Федерациясе субъектларының дәүләт хакимияте органнары, жирле үзидарә органнары эшчәнлегә һәм кече һәм урта эшкуарлык субъектларын үстерүнең федераль программаларында, кече һәм урта эшкуарлык субъектларын үстерүнең региональ программаларында һәм кече һәм урта эшкуарлык субъектларын үстерүнең муниципаль программаларында каралган чараларны гамәлгә ашыруга юнәлдерелгән кече һәм урта эшкуарлык субъектларына ярдәм итү инфраструктурасының эшләве.

Административ киртәләр - дәүләт хакимияте органнары, жирле үзидарә органнары, тикшереп торучы (күзәтчелек) оешмалары һәм юридик затлар тарафыннан башкарыла торган кануннарны, шулай ук хужалык эшчәнлегә өлкәсендә өстәмә һәм катлауландыра торган гамәлләр.

Кече һәм урта эшкуарлык субъектларына ярдәм итү инфраструктурасы - кече һәм урта эшкуарлык субъектларын үстерүнең федераль программаларын, кече һәм урта эшкуарлык субъектларын үстерүнең региональ программаларын, кече һәм урта эшкуарлык субъектларын үстерүнең муниципаль программаларын гамәлгә ашырганда дәүләт һәм муниципаль ихтыяжлар өчен товарлар кайтартуга, эшләр башкаруга, хезмәтләр күрсәтүгә заказлар урнаштыру максатларында үз эшчәнлеген гамәлгә ашыра торган яисә житкерүчеләр (башкаручылар, подрядчылар) сыйфатында жәлеп ителә торган коммерциячел һәм коммерциягә карамаган оешмалар системасы, кече һәм урта эшкуарлык субъектларын үстерү буенча региональ программаларны, кече һәм урта эшкуарлык субъектларын үстерү буенча муниципаль программаларны гамәлгә ашыру һәм аларга ярдәм күрсәтү максатларында.

Процент ставкасын субсидияләү - коммерция банклары һәм лизинг компанияләре кредитларына жәлеп ителгән кече һәм урта эшкуарлык субъектлары буенча чыгымнарның бер өлешен акчалата компенсацияләү.

Текстта түбәндәге кыскартылмалар кулланыла:

КУЭ - кече һәм урта эшкуарлык;

КУЭС - кече һәм урта эшкуарлык субъектлары;

КЭ - кече эшкуарлык;

УЭ - урта эшкуарлык;

Ижтимагый совет - Кече һәм урта эшкуарлыкка ярдәм итү һәм аны үстерү мәсьәләләре буенча Ижтимагый совет;

Программа - Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районының кече һәм урта эшкуарлыгын үстерү программасы;

ИЭ - эшкуарлык эшчәнлеген юридик зат төземичә гамәлгә ашыручы индивидуаль эшкуарлар;

К(Ф)Х - крестьян (фермер) хужалыклары;

ШЯХ - шәхси ярдәмче хужалыклар;

ТПП - тулай территориаль продукт;

ММЧ - массакуләм мәгълүмат чаралары;

АПК - агросәнәгать комплексы;

ТСП - «Теләче» сәнәгать паркы;

АХКК - авыл хужалыгы кулланучылар кооперативы;

АХЖ- авыл хужалыгы жирләре;

Инвестиция Советы - Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы башлыгы каршындагы Ижтимагый инвестиция Советы;

ТМР - Теләче муниципаль районы;

ЖУО - жирле үзидарә органнары;

БК - Башкарма комитет;

ТҮҺИЭБ - территориаль үсеш һәм инвестицион эшчәнлек бүлеге;

ХЭТҮ - "Теләче муниципаль районы халкын эш белән тәмин итү үзәге" дәүләт казна учреждениесе;

АЖ - авыл жирлеге;

ЖҺММП - ТР Теләче муниципаль районы Башкарма комитетының Жир һәм мөлкәт мөнәсәбәтләре палатасы;

МХП - муниципаль хосусый партнерлык;

АХАТИ - Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районында Авыл хужалыгы һәм азык-төлек идарәсе.

1.2. Программаны эшләү өчен нигез булып түбәндәге норматив-хокукий актлар тора:

1. «Россия Федерациясендә кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү турында» 2007 елның 24 июлендәге 209-ФЗ номерлы Федераль закон.

2. «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принципнары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон.

3. «Татарстан Республикасында кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү турында» 2010 елның 21 гыйнварындагы 7-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законнары.

4. Россия Федерациясе Хөкүмәтенә 2016 елның 2 июнендәге 1083-р номерлы «2030 елга кадәр чорга Россия Федерациясендә кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү стратегиясе һәм аны гамәлгә ашыру чаралары планы («юл картасы») турында күрсәтмәсе.

1.3. КУЭ ярдәм итү принципнары, шул исәптән үзмәшгульләргә:

1. Система: кече һәм урта бизнес субъектларына, шул исәптән Теләче муниципаль районы үсеше комплекслы инвестиция планының үзмәшгульләргә һәм башка чараларына ярдәм итү чараларының функциональ үзара бәйлеләген һәм үзара багланышын тәмин итү.

2. Конкурс: КУЭ субъектлары өчен тигез мөмкинлекләр тәмин итү, шул исәптән муниципаль ярдәм алганда үзмәшгульләргә.
3. Концентрация: район үсешенә стратегик юнәлешләрәңә туры килә торган проектларга өстенлек бирү.
4. Паритетлык: КУЭ субъектлары тарафыннан финанслашу мөмкинлегә булган проектларга өстенлек бирү.
5. Ачыклык: КУЭ субъектларын, шул исәптән үзмәшгульләрне яклау системасы чараларының ачыклығы.
6. Нәтижәлелек: алга таба финанслау бары тик үз нәтижәлелеген күрсәткән проектлар гына ала.

2. Программаның гомуми өлеше

2.1. Программаның максатлары һәм бурычлары

Муниципаль программаның максатлары:

Кече һәм урта эшкуарлыкның тулаем территорияль продуктта өлешен 2026 елда 40 %ка кадәр үстереп, кече һәм урта эшкуарлыкның Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районының социаль-икътисадый үсешә бурычларын хәл итүгә керткән өлешен арттыру.

Муниципаль программаның бурычлары:

1. Уңайлы эшлекле климат тәмин итү.
2. Кулланучылар кооперациясен үстерү.
3. Эшмәкәрлек субъектларының, шул исәптән финанс ресурсларына үзмәшгульләрнең, файдалана алуын киңәйтү, шул исәптән бюджеттан тыш акчаларны жәлеп итү аша.
4. Эшмәкәрлек субъектларына, шул исәптән үзмәшгульләргә финанс-мөлкәт, оештыру-методик ярдәм, мәгълүмати-консультация ярдәме күрсәтү.
5. КУЭ инфраструктурасы объектларын булдыру һәм үстерү, шул исәптән үзмәшгульләрнең.
6. КУЭ үсешенә өстенлекле юнәлешләрәңә ярдәм, шул исәптән үзмәшгульләргә.
7. Халыкның үзмәшгульлеген үстерү, шулай ук эшсез халыкны кече һәм урта бизнес өлкәсенә жәлеп итү өчен өстәмә стимуллар булдыру.
8. КУЭ социаль жаваплылығын һәм нәтижәлелеген арттыру, шул исәптән үзмәшгульләрнең.

2.2. Теләче муниципаль районында КУЭ үсешә проблемаларына анализ

Кече һәм урта предприятиеләр Теләче муниципаль районы икътисадында мөһим роль уйный. Кече предприятиеләр мобильләр һәм керемнәре югарырак булган икътисадта куышларны тиз тутырлар, бу район икътисадында тоткарлык ясау өчен кирәкле түләү сәләтенә ихтыяж белән тизрәк туенуны тәмин итә. Ел саен районның ТТП структурасында КУЭ өлеше үсә һәм 2023 ел нәтижәләре буенча 34,4% тәшкит итә.

2021-2023 елларда ТТПда КУЭ өлеше, %

2021 ел	2022 ел	2023 ел
34,4	34,9	35,8

Соңгы 6 елда районның тотрыклы үсеш динамикасы күзәтелә һәм максатчан сәясәт нәтижәсендә эшмәкәрлекне үстерү һәм уңайлы инвестицион климат булдыру мәсьәләсендә сизелерлек нәтижәләргә ирешелде.

01.01.2024 елга кече һәм урта эшмәкәрлек субъектлары саны 400 берәмлек тәшкил иткән, шуларның 265 шәхси эшкуар.

Хисап чоры ахырына КУЭС саны

Күрсәткеч	2022 ел	2023 ел	01.01.24 ел
Шәхси эшмәкәрләр	236	269	265
Юридик затлар (КЭ)	127	133	133
Юридик затлар (УЭ)	5	3	2
БАРЛЫГЫ:	368	405	400

КУЭС санының Теләче муниципаль районы территориясендә яшәүче гражданның санына карата нисбәте Теләче муниципаль районында кече һәм урта эшкуарлык өлкәсен тиешенчә үстерү турында сөйли һәм 1000 кешегә 29,33 берәмлек тәшкил итә (республика рейтингында 14 урын, Татарстан Республикасы буенча 43,38 бер. 1000 кешегә).

Нигездә КУЭ сәүдә (27,9%), төзелеш (16,2%) һәм эшкәртү (14,9%) өлкәләрендә тәкъдим ителгән.

КУЭ ның тармак структурасы 01.01.2024 елга

Тармак	Саны, (бер.)	Өлеш (%)
Авыл хужалыгы, ау һәм урман хужалыгы	19	13,9
Эшкәртү житештерүе, электр энергиясе, газ, су житештерү һәм бүлү	20	14,9
Төзелеш	22	16,2
Күпләп һәм ваклап сату; автотранспорт чараларын ремонтлау, жәмәгать туклануы	38	27,9
Финанс эшчәнлегә, күчмәс милек белән операцияләр	8	5,8
Башкалар	29	21,3
БАРЛЫГЫ:	136	100

Теләче районы - авыл хужалыгы районы һәм район икътисадын диверсификацияләү максатларында сәнәгатьне үстерү өчен шартлар тудырыла. Әйтик, 2012 елда «Теләче» сәнәгать паркы төзелде.

Кече һәм урта эшмәкәрлек үсеше өчен инфраструктура төзегәндә эшкуарлыкны популярлаштыру, халыкны продукт булдыру һәм табыш алу процессына жәлеп итү мөһим фактор булып кала 11.04.2014 елда Теләче районында Эшмәкәрләрнең Ижтимагый советы төзелде. Ел саен ул 4-5 утырыш уздыра, анда дәүләт һәм муниципаль хакимият органнары белән хезмәттәшлек мәсьәләләре турында фикер алышалар, КУЭ өчен чаралар эшләнә.

Соңгы елларда Теләче муниципаль районы икътисады структурасында кече һәм урта эшкуарлык секторы үсешенә тотрыклы динамикасына карамастан, бу

өлкәне алга таба үстерү өчен шактый көчле факторларны тоткарлый торган факторларның берсе булып тора:

- 1) эшкуарлык субъектларына югары салым йөкләнеше;
- 2) банк кредитлары буенча югары процентлар;
- 3) энергия чыганаclarында югары тарифлар;
- 4) хезмэт житештерүчәнлегенө түбөн булуы;
- 5) тар юнөлешле белгечләр житмәү;
- 6) сәүдә челтәрләрөнө чыгуның катлаулылыгы;
- 7) тышкы базарларга чыгу;
- 8) салым законнарының даими үзгәрүе;
- 9) дәүләт ярдәме чаралары турында КУЭС ка житәрлек дәрәжәдә мәгълүмат булмау.

2.3. Икътисадның төрле секторларында КУЭ үсеше

Район халкының тормыш-көнкүрешен яхшыртуга юнәлдерелгән тотрыклы икътисади үсешне тәмин итү максатыннан, эшмәкәрлек эшчәнлегенө өстенлекле төрләрө билгеләндө:

- сәнәгать;
- авыл хужалыгы.

2.3.1. КУЭ өлкәсендә сәнәгатьне үстерү

Икътисадның бу тармагы 2012 елда «Теләче» сәнәгать паркын төзөгәннән соң үсеш импульсын алды (3.6.1 бүлектә ТСП турында тулырак). Шул ук вакытта районда житештерү масштабларын әкреләп арттыра, продукция ассортиментын монтажлау буенча үз хезмәтләрөн тәкдим итә торган «гараж» һәм микро-производстволар үсеш ала. Уңышлы мисаллар: «Теләче корыч профильләр» ЖЧЖ (профнастил житештерү), ИЭ Закизянов И.И. (металл челтәр житештерү), ИЭ Гайнетдинов З.Ф., ИЭ Галләмов С.Х.

Мондый проектларны бизнес һәм хакимиятнең үзара тыгыз хезмәттәшлеге нәтижәсендә генә арттырырга мөмкин, ягъни ЖҮИО эшкуарлар белән очрашырга, үсеш перспективалары турында фикер алышырга, алга таба үсеш сценариен «кул көче белән» эшләп чыгарырга һәм «Бердәм тәрәзә» режимында ярдәм итәргә тиеш. Районда сәнәгать майданчыкларына резидентлар жәлеп итү һәм сәнәгать майданнарыннан тыш яңа КУЭС барлыкка килү исәбенә сәнәгатьтә эшләүче КУЭ үсеше планлаштырыла.

Сәнәгатьтәге КУЭС саны арту фаразы, берәмлек

2021 ел	2022 ел	2023 ел	2024 ел	2025 ел	2026 ел
64	65	66	67	68	69

2.3.2. КУЭ, ШЯХ өлкәсендә авыл хужалыгын үстерү

Теләче муниципаль районы территориясендә теркәлгән һәм эшкуарлык эшчәнлеген алып баручы хужалык субъектлары агросәнәгать комплексы өлкәсендә КУЭ субъектларына карый. Моннан тыш, авыл хужалыгы продукциясен житештерүдә шәхси хужалыклар да шактый өлеш кертә. Авыл хужалыгы предприятиеләре мөгезле эре терлек үрчетү (сөт юнәлеше), бөртекле һәм азык культуралары үстерү белән шөгыйльләнәләр. КФХ, күбрәк мобиль, мөгезле эре терлек, сарык үрчетү белән дә, жиләк-жимеш культуралары үстерү белән дә шөгыйльләнәләр.

Дәүләт ярдәме чараларын кулланып, авыл хужалыгы тармагын үстерү Татарстан Республикасы Авыл хужалыгы һәм азык-төлек министрлыгы тарафыннан тәмин ителә. Министрлык белән хезмәттәшлектә зур тәҗрибәгә ия авыл хужалыгы предприятиеләре, матди-техник база, кадрлар белән тәмин итү һәм әйләнештәге акчалар, фермер сыйныфына караганда, ЖЧИО игътибарын азрак таләп итә. Шуңа күрә программада авылда кече хужалыкларны үстерүгә төп игътибар бирелә.

Теләче районында 2011 елдан башлап фермер хәрәкәте актив үсә башлады. Фермерларның дәүләт һәм муниципаль программаларда катнашуы нәтижәсендә әлеге сектор күрсәткечләре прогрессив үсеш тенденциясенә ия.

К(Ф)Х ның алга таба үсеше, дәүләт һәм муниципаль ярдәм чараларын кулланып, ТР Авыл хужалыгы министрлыгы линиясе буенча грантлар алган гамәлдәге субъектлар исәбенә планлаштырыла. КФХ үстерүнең планлаштырыла торган күрсәткечләре түбәндәге таблицада күрсәтелгән:

Күрсәткечләр	2024 ел	2025 ел	2026 ел
КФХ саны, берәм.	50	52	54

Шул ук вакытта, дәүләт ярдәме булган фермерлар үзләренә бизнес-проектларының рентабельлеген исәпләмиләр, субсидияләр турындагы шартнамә нигезендә исәп-хисап бирү буенча Татарстан Республикасы Авыл хужалыгы һәм азык-төлек министрлыгы белән аз хезмәттәшлек итәләр, бу фермерларның банкротлыгына һәм дәүләт акчаларын бюджетка кире кайтаруга китерергә мөмкин. Мондый нәтижәләргә ирешмәс өчен гамәлдәге чаралар түбәндәгеләрдән гыйбарәт: КФХны дәүләт теркәвенә алганчы фермер бизнес-проектларын комиссия тарафыннан карау, субсидия алган КФХ эшчәнлегенә квартал саен анализ ясау, субсидия турындагы шартнамә гамәлдә булган вакытта.

К(Ф)Х үсешенә алшарты-шәхси ярдәмче хужалыкларда житештерүне арттыру. Район халкы нигездә сөт һәм ит юнәлешендәге эре мөгезле терлек, кошчылык һәм бәрәңге үстерү белән мәшгуль.

Шәхси ярдәмче хужалыкларда сөт терлекчелеген үстерүне тоткарлаучы төп фактор булып сөткә бәя тора, ул, кагыйдә буларак, жәйге чорда кискен кими.

Шәхси ярдәмче хужалыкларны үстерүнең тагын бер нәтижәле факторы булып гражданнарны кооперациягә жәлеп итү, житештерелгән продукцияне тагын да отышлырак сату һәм житештерү чыгымнарын киметү тора.

Күрсәткечләр	2024 ел	2025 ел	2026 ел
Кооперативлар саны, бер.	7	8	8

2.4. Кулланучылар базарын үстерү

Кулланучылар базары Теләче районы икътисадының зур өлеше булып тора. Аның төп бурычлары:

- кулланучылар товарларына һәм хезмәт күрсәтүләренә халыкның ихтыяжын канәгатьләндерү өчен шартлар тудыру;

- аларны күрсәтүнең сыйфатын һәм куркынычсызлыгын тәмин итү, районның бөтен территориясендә товарлар һәм хезмәт күрсәтүләренә территорияль яктан һәркем файдалана алырлык булуы.

Теләче районының кулланучылар базары шактый үсеш алган. Икътисадның бу секторы район житәкчелегә тарафыннан зур катышу таләп итми, чөнки бу

эшкуарлар өчен кирәкле эшчәнлек өлкәсе. Сәүдә мәйданнарының үсүе кулланучылар базарын үстерүгә турыдан-туры унай йогынты ясый.

Кулланучылар базары республиканың башка базарларына турыдан-туры бәйле, акчалата керемгә, халыкның түләү сәләтенә йогынты ясый, товар-акчалата мөнәсәбәтләрне жайга сала, илебез товарларының һәм бөтен базар механизмының конкурентлылык сәләтенә ярдәм итә. Шуңа күрә кулланучылар базарын нәтижәле үстерү проблемасы, аны жайга салу өстенлекле урыннарның берсе булырга тиеш.

Хәзерге вакытта ваклап сату базары өчен хас түбәндәге параметрлары:

- халыкның сатып алу сәләте кимү;
- товарларга сатып алу ихтыяжы үсеше акрынаю һәм конкуренция кискенләшүе;
- товарларга хезмәт күрсәтү һәм аларның сыйфатына карата куллану таләпләре һәм таләпләре дәрәжәсен арттыру;
- тармакның табышлылыгын киметү;
- ваклап сатуның гомуми әйләнешендә оештырылган сәүдә өлешен арттыру.

Челтәрле ваклап сату элеккегечә үк тармактагы өстенлекле урынны күрсәтә.

Район житәкчелеге өчен төп бурычларның берсе-жирле КУЭ субъектларын яклау һәм сәламәт көндәшлекне тәмин итү.

Бу максатларда район житәкчелеге тарафыннан түбәндәге гамәлләр башкарылачак:

1. Квартал саен район эшмәкәрләр советы утырышлары уздырыла. Утырышларда әлеге тармак вәкилләре үзләренә проблемалы нокталарын әйтә алачак һәм фикер алышу ысулы белән район житәкчелеге теге яки бу проблемаларны хәл итүдә ярдәм күрсәтәчәк.

2. Ярдәм чаралары һәм закон базасында мәгълүмати-аналитик ярдәм күрсәтү.

3. Теләче муниципаль районының рәсми сайтында «Эшмәкәрлек һәм эшлекле активлык» бүлегендә мәгълүматны яңарту.

4. Федераль миграция хезмәте белән берлектә челтәр кибетләренән эшчәнлегенә жирле эшкуарларның конкурентлыкка сәләтлелеген яклау максатында мониторинг ясарга.

5. Сатып алуучыларга хезмәт күрсәтү культурасын арттыру максатларында КУЭС караган сәүдә объектлары арасында төрле конкурслар үткөрү.

Житештерү планлаштырыла торган максатчан күрсәткечләр

	2024 ел	2025 ел	2026 ел
Кулланучылар базары өлкәсендә эшләрүче КУЭС саны	114	115	116

2.5. Яшьләр арасында эшмәкәрлекне үстерү

Яшьләр - тормыштагы теләсә нинди үзгәрешләргә тиз җавап бирүче һәм файдалы якларны нәтижәле кабул итүче жәмгыятьнең иң актив өлеше. Шуңа күрә яшьләрнен, башка яшь төркемнәренә караганда, зуррак потенциалга һәм эшкуарлык эшчәнлегенә сәләткә ия булуы турында әйтергә мөмкин.

Яшьләр эшкуарлыгы-ул бик катлаулы сектор, ул район житәкчелеге тарафыннан аеруча житди игътибар таләп итә. Аның дәрәс төзелгән, максатчан ярдәме районда кече эшмәкәрлекне үстерүне тәмин итәчәк, бу, үз чиратында, икътисади үсешкә, инвестицион жәлеп итүчәнлекне арттыруга китерәчәк. Әмма яшьләр предпрятияиеләре төзү юлында зур кыенлыктарга юлыга. Бу проблемалар предпрятияиеләрне булдырудагы финанс кыенлыктары белән дә, яшьләрнен тиешле

дәрәжәдә белем алмавы белән дә бәйле. Монда яш кешеләр кулында башлангыч капитал булмау, үз эшчәнлекләренәң дәвамлылығы һәм тәҗрибәненәң житәрлек булмавы аркасында икътисади һәм житештерү элементләренәң чикләнү яки булмау керә. Бу һәм башка проблемалар аларны яшләр эшқуарлығына дәүләт ярдәме юлы белән хәл итүне таләп итә.

Хәбәрдарлык, белем һәм тәҗрибә булмау сәбәпле, бу өлкәдә төрле белем бирү чаралары, практикалар белән очрашулар үткәрү таләп ителә. Бу чараларның барысы да яшләрненәң эшқуарлыкны, бизнесны үзләренә кулай булмаган эшчәнлек өлкәсә буларак кабул итүдән туктавына ярдәм итәчәк.

Яшләр арасында эшмәкәрлек эшчәнлеген популярлаштыру һәм аңа ихтыяж тудыру өчен планлаштырыла:

1. Теләче районы мәктәпләрендә эшмәкәрләр катнашында ел саен 2 мәртәбә 8-11 сыйныф укучылары арасында түгәрәк өстәлләр үткәрергә.

2. Өлеге өлкә белән елына 1 тапкыр кызыксыну өчен сәнәгать объектларында укучылар өчен экскурсияләр оештырырга.

3. Эш башлаучы эшқуарларга гамәлдәге ярдәм чаралары һәм закон базасында аналитик-методик ярдәм күрсәтү.

2.6. Сәнәгать майданчыкларын үстерү һәм резидентларны җәлеп итү

Индустриаль парклар - Россия өчен чагыштырмача яңа һәм бик популяр тема.

Индустриаль парк - сәнәгать майданчыгы, анда бер яки төрле тармаклардан берничә бәйсез предприятие эшчәнлек алып бара. Мондый парк яңа предприятиеләрне урнаштыру өчен махсус оештырылган, аларны резидентлар дип атыйлар. Бердәм оператор парк белән идарә итә - махсус идарәче компания.

Бүген индустриаль парк-кече һәм урта бизнесны үстерү өчен зур ярдәм. Ни өчен бу отышлы: парк резидентлары экономия хисабына көндәшлек көрәшендә җиңәләр. Аларга үз куәтләрен төзөргә кирәкми, синергия һәм масштаб эффекты ярдәмендә капитал сыешлы инфраструктураны тотарга һәм кирәкле хезмәтләр өчен арзанрак түләргә кирәк. Ө район өстәмә эш урыннары һәм бюджетка керемнәр ала.

2.6.1. «Теләче» сәнәгать паркы

2012 елда Теләче муниципаль районы территориясендә гомуми майданы 34,4 га булган сәнәгать паркы булдырылды. 2014 елда сәнәгать паркының идарә компаниясә республика житәкчеләге ярдәме белән сәнәгать паркының инженерлык инфраструктурасы объектларын төзүгә 200 млн. сум күләмендә федераль субсидия алды. Бүгенге көндә инвесторларны җәлеп итү һәм индустриаль парк территориясендә производстволарны эшләтеп җибәрү өчен уңайлы шартлар тудыру буенча зур эш башкарылды.

«Теләче» сәнәгать паркының ресурс потенциалы

Күрсәткеч атамасы	Үлчәү берәмлеге	Барлығы	Ирекле
Файдалы җир майданы	га	36,4	14
Житештерү һәм склад бүлмәләренәң майданы	кв. м.	116115	0

«Теләче» сәнәгать паркының төп күрсәткечләре

Күрсәткеч	2019 ел	2020 ел	2021 ел	2022 ел	2023 ел
Гамәлдәге резидентлар саны, бер.	10	11	12	12	13
Хезмәткәрләр саны, бер.	360	405	419	455	459
Резидентлар әйләнеше, млрд. сум	1,8	2,4	2,8	3,2	3,5

Гамәлдәге резидентлар һәм төп күрсәткечләр 01.01.2024 елга торыш буенча

№ т/б	Резидент исеме	Житештерүне башлау елы	Инвестицияләр күләме, млн. сум чор эчендә	2023 елда хезмәткәрләрнен исемлек буенча уртача саны, кеше.
1.	«Кряж+» ЖЧЖ	2012	55	17
2.	«Авангард-Строй» ЖЧЖ	2014	148	59
3.	«ЛМР-Пласт» ЖЧЖ	2014	3815	193
4.	«Метаком» ЖЧЖ	2015	140	56
5.	«СК-Полимер» ЖЧЖ	2016	55	15
6.	«Богородские розы теплицы» ЖЧЖ	2016	72	13
7.	ИЭ Мансуров А.В.			92
8.	ИЭ Конгаз С.Т.			51
9.	ИЭ Мит М.З.			1
10.	ИЭ М. Тавлы			1
11.	ИЭ Л.С.Тавлы			11

«УК «Созидание» ЖЧЖ Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2014 елның 27 августындагы 616 номерлы «Татарстан Республикасы кече һәм урта эшқуарлыкка мөлкәти ярдәм субъектларын аккредитацияләү турында» карары нигезендә сәнәгать паркын аккредитацияләү узды. 2018 елда «Индустриаль (сәнәгать) парклар һәм индустриаль (сәнәгать) паркларның идарәче компанияләре турында» Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2015 елның 4 августындагы 794 номерлы карары нигезендә Россия Федерациясе Сәнәгать һәм сәүдә министрлыгында аккредитация узды.

Идарәче компания һәм парк резидентларының салым авырлыгын киметү өчен парк территориясе ТР Теләче муниципаль районы Советы карары белән жир өчен аренда түләвеннән азат ителде.

Геосәяси вазгыять һәм социаль-икътисади үсештән алда баручы территорияләр барлыкка килү белән, кече индустриаль паркларның, шул исәптән «Теләче» сәнәгать паркының жәлеп итүчәнлегенә сизелерлек кимеде. Идарәче компания житәкчелеге район житәкчелеге белән тыгыз элемтәдә яна резидентларны жәлеп итү өстендә эшлиләр, төрле конференцияләрдә, форумнарда паркның потенциалын презентацияләделәр.

«Теләче» сәнәгать паркы үсеше күрсәткечләре

Күрсәткеч	2024 ел	2025 ел	2026 ел
Гамәлдәге резидентлар саны, бер.	13	14	15
Хезмәткәрләр саны, бер.	500	510	520
Резидентлар әйләнеше, млрд. сум	3,5	3,7	4

3. Территориянең инвестицион жәлеп итүчәнлеген бәяләү, эшкуарлыкны үстерү юнәлешләре һәм конкрет чаралар исемлегенә

Теләче муниципаль районы эшмәкәрлекне үстерү һәм инвестицияләр кертү өчен Татарстан Республикасының иң уңай районнарының берсе булып тора. Моңа уңайлы географик урнашу, транспорт чишелеше, энергетика ресурсларының буш куәтләре, сәнәгать майданчыклары, хезмәт ресурслары, эшмәкәрлек эшчәнлеген алып бару өчен яраклы булмаган биналар булу ярдәм итә. Районның социаль инфраструктурасы да үсә, шул исәптән актив ял итү өчен дә. Теләче районы аша автомобиль юллары уза: Идел - М7, Казан - Шәмәрдән, Казан - Теләче - Мамадыш, Теләче - Арча, бу уңайлы логистик маршрутлар төзүгә мөмкинлек бирә. Район үзәгеннән Казан шәһәренә кадәр 75 км, Идел автоюлына кадәр-М7 30 км, Арча шәһәренең иң яқын тимер юл станциясенә кадәр 35 км ераклыкта.

Районның жәлеп итүчәнлегенә турындагы мәсьәләне халык, эшмәкәрләр, инвесторлар, килүчеләр кебек кызыксынган затлар төркеме хәл итә. Бу "кулланучылар" (реаль да, потенциал да) тормыш эшчәнлегенә тирәлегенә сыйфатына югары таләпләр куя. Эшмәкәрләр һәм инвесторлар эшчә көчләрнең сыйфатын, икътисади структура, белем базасын, салым һәм инвестицион климатны, телекоммуникацияне, халыкара һәркем алырлык булуын, базарларның яқынлыгын һәм финанс ресурсларын бәяли. Бу һәм башка параметрлар аларны урнаштырганда фирмаларның үз-үзләрен тотышына сизелерлек йогынты ясый.

Төбәкнең нәтиҗәле инвестицион сәясәте территориянең бөтен социаль-икътисади ресурсларын колачларга тиеш. Региональ инвестицион потенциалның өлеше таблицада тәкъдим ителгән.

Региональ инвестицион потенциалны тәшкил итә

Потенциал	Сыйфатламасы
Табиғый-ресурслы	Табиғый ресурсларның төп төрләре буенча баланс запаслары белән тәэмин ителеш
Житештерүле	Житештерү-хужалык эшчәнлегенә гомуми нәтиҗәсе
Кулланучылар	Халыкның бердәм сатып алу сәләте
Инфраструктуралы	Географик хәлнең отышлылыгы һәм төбәк икътисадының инфраструктур яктан тәэмин ителеше
Хезмәт	Хезмәт ресурслары һәм аларның белем дәрәжәсе
Финанс	Предприятиеләрнең салым базасы күләме һәм табыш (керем)
Инновацион	Житештерү һәм житештерү өлкәсенә карамаган фәнни-техник алгарыш казанышларын кертү дәрәжәсе

Туристтик	Туризм инфраструктурасының үсеш дәрәжәсе һәм туризм һәм рекреация объектлары булу

Инвестицион эшчәнлек өлкәсендә эшкә системалы якин килүне тәэмин итү һәм Инвестицион проектларны уңышлы тормышка ашыруга юнәлтелгән уңайлы шартлар тудыру өчен Теләче муниципаль районында жирле үзидарә органнары эшчәнлеген жайга сала торган тиешле норматив-хокукый актлар эшлэнгән һәм расланган. Бу исә инвестицияләр белән идарә итүгә һәм идарә итүгә комачаулык итә алырлык дискриминацион характердагы чараларны кулланудан котылырга ярдәм итте. Ай саен Ижтимагый Совет инвестицион проектларны тормышка ашыру буенча нәтижәләр ясый.

Татарстан Республикасының Теләче муниципаль районы белән танышу өчен район сайтында «Бизнес һәм инвестицияләр» бүлгә булдырылды һәм эшли, район һәм «Теләче» сәнэгать паркы житәкчелеге төрле конференцияләрдә районны тәкъдим итә, үсеш институтлары белән актив хезмәттәшлек итә.

Кече һәм урта бизнесны үстерүгә һәм инвестицияләр жәлеп итүчәнлеген арттыруга юнәлдерелгән чаралар исемлеге:

Чараларның атамасы	Үтәү сроклары	Өзерлек өчен жаваплы затлар	Финанслау, мең сумнарда	Чараларны үтәү нәтижәлелеге
I. Кече һәм урта эшкуарлыкка ярдәм күрсәтүне һәм аны үстерүне норматив-хокукый жайга салуны камилләштерү, административ киртәләрне кыскарту				
Кече һәм урта эшкуарлык субъектларына консультацион һәм оештыру ярдәме күрсәтү тәртибен эшләү	2024елның II кварталы (даими рәвештә)	Территориаль үсеш бүлгә	Финанслау таләп итми	КУЭС мәгълүматка ирекле керүен булдыру, КУЭС эшлекле активлыгын һәм конкурентлык сәләтен үстерү өчен кирәкле мәгълүматка ирекле керүен тәэмин итү
Эшмәкәрлек эшчәнлеген алып бару мониторингын алып бару максатыннан ярдәм алучылар-Теләче районының КУЭС реестрын алып бару	Даими. Квартал саен хисап тоту	Территориаль үсеш бүлгә	Финанслау таләп итми	Субсидияләр алуға ведомстволар белән төзелгән шартнамә шартларын үтәгәндә дәүләт ярдәмен алучылар тарафыннан дәүләткә субсидияләр кайтару куркынычын минимальләштерү
Кече һәм урта эшкуарлыкны үстерүне тоткарлый торган административ	Даими	Эшкуарлар Советы рәисе, территориаль үсеш бүлгә	Финанслау таләп итми	Кече эшмәкәрлек субъектлары эшчәнлегенә контроль һәм күзәтчелек итү

каршылыкларга мониторинг үткөрү				буенча чаралар системасын камиллештерү
II. Эшмәкәрлек эшчәнлеген популярлаштыру				
Теләче муниципаль районы эшмәкәрләре конференциясе	Елга 2 тапкыр	Эшмәкәрләр советы	Финанслау таләп итми	Район эшмәкәрләренәң актуаль проблемаларын һәм ихтыяжларын өйрәнү
Эшмәкәрләр Ижтимагый советы утырышы	Квартал саен	Эшмәкәрләр Советы Рәйсе	Финанслау таләп итми	Район эшмәкәрләренәң актуаль проблемаларын һәм ихтыяжларын өйрәнү
Авыл жирлекләрендә районның булдыклы халкы белән түгәрәк өстәлләр үткөрү	Елга 1 тапкыр	Эшмәкәрләр советы рәйсе, АЖ башлыклары	Финанслау таләп итми	Урыннардагы проблемаларны ачыклау. Потенциаль эшкуарларны ачыклау
КУЭ вәкилләре, Эшкуарлык фабрикасы вәкилләре һәм мәктәп укучылары белән түгәрәк өстәлләр уздыру	Елга 1 тапкыр	Эшмәкәрләр советы рәйсе; мәгариф бүлеге	Финанслау таләп итми	Яшьләргә эшкуарлык эшчәнлегенә һәм эшкуарлык фикерләвен тәрбияләүгә жәлеп итү
Эшкуарларның башка төбәкләргәң эшмәкәрлек тәжрибәсен өйрәнү	Елга 1 тапкыр	Эшмәкәрләр Советы Рәйсе, ТМР БК	Финанслау күләме сәяхәтнең арасына һәм катнашучылар санына бәйле	Алдыңгы тәжрибәгәң гамәлгә кертү. Хезмәт житештерүчәнлеген арттыру
Эшкуарлыкны популярлаштыруга юнәлдерелгән конкурсларда катнашу	Конкурслар үткөрү чорында	Территориаль үсеш бүлеге	Конкурс шартларын карап	Эшмәкәр статусын күтәрү
III. Кече һәм урта бизнесны үстерү өчен инфраструктура үсеше				
Өченче затлардан азат булган муниципаль мөлкәт исемлеген актуальләштерү	Даими	Территориаль үсеш бүлеге, МҺЖМП, АЖ Башлыклары	Финанслау таләп итми	Эшкуарлык эшчәнлегенә субъектларына ташламалы аренда яки милеккәң фәйдаланылмый торган муниципаль мөлкәт бирү

Эшмәкәрлек эшчәнлеге алып бару өчен жир кишәрлекләрен сайлау һәм аларны ызанлау	Кирәк булган саен	МһЖМП, Территориаль үсеш бүлеге, эшкуарлык эшчәнлеге субъектлары		Инвестицион проектларны жәлеп итү
КУЭ субъектларына һәм шартнамә буенча үзмәшгульләргә бирү өчен муниципаль мөлкәт исемлеген тулыландыру	ел саен	МһЖМП, Территориаль үсеш, эшкуарлык эшчәнлеге бүлеге	Финанслау таләп итми	Халыкка социаль хезмәт күрсәтү өлкәсендә эшмәкәрлек эшчәнлеген үстерү. КУЭ субъектлары тарафыннан чыгымнарны киметү
IV. КУЭС, шәхси ярдәмче хужалыкларның конкурентлыкка сәләтен арттыру				
Кече эшмәкәрлек субъектларына, шәхси ярдәмче хужалыклар башлыкларына төбәк, күргәзмәләрдә, продукция ярминкәләрендә катнашуга булышлык күрсәтү	Даими	Территориаль үсеш бүлеге	Финанслау таләп итми	КУЭС продукциясен һәм хезмәтләрен яңа базарларга чыгару, конкурентлыкка сәләтле продукция чыгаруны стимуллаштыру
Район күргәзмәләре, продукция ярминкәләре, хезмәт күрсәтү	Елга 2 тапкыр	Территориаль үсеш бүлеге, АХҺАТИ	Финанслау таләп итми	алдынгы технологияләрне алга этәрү, кулланучылар һәм товар житештерүчеләр арасында турыдан-туры мөнәсәбәтләр урнаштыру, район базары товарларын һәм хезмәт күрсәтүләрен бауту
Дәүләт һәм муниципаль сатып алулар катнашында КУЭС алу мөмкинлеген алу өчен белемнәрне камилләштерү буенча семинарлар үткәрү	Елга 1 тапкыр	Территориаль үсеш бүлеге	Финанслау таләп итми	КУЭ субъектлары тарафыннан сату базарларын киңәйтү
Халыкны һәм К(Ф)Х		Территориаль үсеш бүлеге,	Бюджеттан тыш	АХЖК булдыру, АХЖК эгъзалары

башлыкларын авыл хужалыгы кооперациясенә жәлеп итү		Башлык	акчалар	санын арттыру
V. КУЭ, шәхси ярдәмче хужалыкларга финанс ярдәме күрсәтү системасын үстерү				
Кредит учреждениеләрен дә смс өчен жаваплылыкны йөкләү максатларында залог фондны формалаштыру өчен муниципаль мөлкәт исемлеген актуальләштерү	2025 елның 2 кварталы.	МһЖМП, Территориаль үсеш бүлеге, эшкуарлык эшчәнлеге субъектлары	Финанслау таләп итми	КУЭ субъектларына кредит учреждениеләрендә тагын да отышлырак шартлар буенча финанслау алу мөмкинлеген тәмин итү
Муниципаль дәрәжәдә салым преференцияләре һәм ташламалы аренданы камилләштерү	Елга 1 тапкыр	МһЖМП, Территориаль үсеш бүлеге, эшкуарлык эшчәнлеге субъектлары	Финанслау таләп итми	Салым йөкләнешен киметү, эшкуарлык проектларының үз-үзен аклау срокларын киметү
Өстенлекле юнәлешләрдә КУЭ яңа инвестицион проектлары чыгымнарын субсидияләү	2024-2025 ел	Территориаль үсеш бүлеге, эшкуарлык эшчәнлеге субъектлары	Жирле бюджетның өстәмә керемнәре барлыкка килгәндә	Яңа инвестицион проектларны жәлеп итү, эшкуарлык проектларының үз-үзен аклау срокларын киметү
VI. КУЭС, ШЯХ башлыкларына мәгълүмати ярдәм				
Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районының Интернет челтәрендә рәсми сайты аша мәгълүмати ярдәм күрсәтү	Даими	Территориаль үсеш бүлеге, эшкуарлык эшчәнлеге субъектлары	Финанслау таләп итми	Кече һәм урта эшкуарлыкны үстерүгә ярдәм күрсәтү, КУЭС мәгълүмати һәм методик ярдәм күрсәтү
Масса күләм мәгълүмат чараларында кече эшкуарлыкны үстерү һәм аңа ярдәм итү мәсьәләләрен яктыртуга, бизнес алып баруның алдынгы тәҗрибәсен таратуга	Айга 1 тапкыр	Территориаль үсеш бүлеге, эшкуарлык эшчәнлеге субъектлары, Эшкуарлар советы рәисе, Теләче-информ баш мөхәррире	Финанслау таләп итми	Эшмәкәрләрен һәм халыкның мәгълүматлы булуын яхшырту; районның социаль-икътисади үсешендә кече эшмәкәрлек субъектларының ролен яктырту; жәмәгәтчелек игътибарын кече

юнәлдерелгән рубрикаларны оештыру һәм уздыру				бизнесның иң кискен проблемаларына жәлеп итү
Эшқуарларның практик конференцияләрдә, семинарларда, бизнесны оештыруның һәм алып баруның актуаль мәсьәләләре буенча тренингларда катнашуын оештыру	Даими	Территориаль үсеш бүлеге, эшқуарлык эшчәнлеге субъектлары, Эшқуарлар Советы Рәйсе	-	КУЭ мәғлүмати ярдәм күрсәтүнең нәтижәлелеген арттыру; эшқуарлыкны үстерү проблемалары буенча фикер алышу
Кече эшқуарлык субъектларына ярдәм мәсьәләләре белән шөгыйльләнүче белгечләр өчен семинарлар һәм конференцияләр эшендә катнашу	Даими	Территориаль үсеш бүлеге	-	КУЭ белгечләрен һәм муниципаль хезмәткәрләргә уку туының һәм КУЭС квалификацияләрен күтәрүнең ярдәм мәсьәләләре белән шөгыйльләнүче һәркем өчен мөмкин булган системасын үстерү
Гражданнар жыйнарында шәхси ярдәмче хужалықларны үстерүгә юнәлдерелгән гамәлдәге дәүләт ярдәме чаралары турында халықка житкерү	Ел саен	Теләче муниципаль районы башлығы урынбасары, авыл жирлекләре башлықлары	Финанслау таләп итми	Халықның эшлекле активлығын күтәрү
VII. Хезмәт ресурслары белән тәмин итү				
Читтән килгән белгечләргә торак белән тәмин итү	Ихтыяж барлыкка килгән саен	БК ТМР		Арендалы торак төзелеш. Дәүләт торак фонды хисабына формалаштыру
Район хакимияте һәм уку йортлары арасында кадрлар әзерләүгә килешүләр төзү	Ихтыяж барлыкка килгән саен	БК ТМР		Хезмәт ресурслары белән инвестиция проектларын гамәлгә ашыруны тәмин итү

Кадрлар эзерлөү	Даими	ЖМУ		Хезмэт ресурслары белән инвестиция проектларын гамәлгә ашыруны тээмин итү
Вакансияләр ярминкәсен үткәрү	Елга 1 тапкыр	ЖМУ, ТМР БК		Хезмэт ресурслары белән инвестиция проектларын гамәлгә ашыруны тээмин итү
VIII. Хакимият органнарының һәм эшқуарлык структураларының үзара хезмәттәшлегә рәвешләрен һәм механизмнарын үстерү һәм камилләштерү				
Эшқуарлар берләшмәләренен төрле формаларын булдыруга ярдәм итү	Кирәк булган саен	Территориаль үсеш бүлегә	Финанслау таләп итми	Хакимият органнары һәм эшқуарлык структураларының үзара хезмәттәшлеген яхшырту
Эшқуарлык эшчәнлеген жайга сала торган норматив-хокукий актларның жайга салу йогынтысын бәяләүдә эшқуарлар советы әгъзаларының катнашуын тээмин итү	Норматив-хокукий актлар кабул ителгән саен	Территориаль үсеш бүлегә	Финанслау таләп итми	Эшмәкәрлекне үстерү өчен уңайлы шартлар тудыру, кече бизнес мәсьәләләре буенча килешенгән карарлар эшләү
КУЭ белән бәйлә сәүдә предприятиеләре арасында район конкурсы үткәрү	Ел саен май аенда	Территориаль үсеш бүлегә, Эшқуарлар советы	Финанслау таләп итми	Халыкка хезмәт күрсәтү культурасын күтәрү
КУЭС социологик сораптыру үткәрү (ММЧда сораптыру анализын урнаштыру)	Конференци яләр уздыру вакытында елга ике тапкыр	Территориаль үсеш бүлегә, Эшқуарлар советы	Финанслау таләп итми	Район эшмәкәрләренен актуаль проблемаларын һәм ихтыяждарын өйрәнү

4. КУЭ үсешә программасын ресурслар белән тээмин итү

Программа чараларын финанслау чыганагы-Теләче муниципаль районының берләштерелгән бюджеты акчалары һәм бюджеттан тыш чыганақлар. Программа чараларын үтәүгә киткән чыгымнар күләме ел саен Теләче муниципаль районы бюджеты үтәләше процессында ачықлана.

Районның КУЭ үсешә өчен финанс ресурсларынан тыш, башка ресурслар да кирәк:

№ т/б	Ресурс төрләре	Тулы тасвирламасы	Булуы. Бирү мөмкинлеге
1.	Жир	Авыл хужалыгы жирләре, сәнәгать жирләре, урман фонды, эчәргә яраклы су, буалар, балчык ятмалары, таш табу карьеры бар	+
2.	Хезмәт	Югары квалификацияле белгечләр	Кадрлар әзерләү, читтән белгечләр жәлеп итү зарур
3.	Капиталь	Бюджет чаралары, кредитлар, КУЭС үз акчалары, фондлар акчалары, «Теләче» сәнәгать паркы, «Максат» агросәнәгать паркы, ирекле электр энергиясе, газ булу	+
4.	Мәгълүмат	"Теләче Информ", ТМР Рәсми сайты	+

5. Программаны гамәлгә ашыру рискларын бәяләү, аларны киметү чаралары

Хәтәрлек төре	Йогынты дәрәжәсе	Барлыкка килү ихтималы	Хәвеф-хәтәрләрне киметү буенча чаралар
Эшкуарларның аерым ярдәм рәвешләренә карата кызыксынуларын киметү	Урта	Урта	Ярдәм чараларының кирәклеген даими бәяләү, Программа чараларының нәтижелелеген даими анализ ясау. Акчаларны программа бүлекләре эчендә бүлү
Федераль, региональ һәм жирле дәрәжәләрдә финанслау күләмен киметү	Югары	Урта	Билгеләү өстенлекләренә беренчел финанслау. Бюджет кертемнәренен нәтижелелеген бәяләү
КУЭ субъектлары тарафыннан финанс ярдәме алган проектларны тормышка ашыруның тискәре нәтижәсе	Урта	Түбән	Финанс ярдәме алуга дәгъва кылучы КУЭ субъектлары проектларына алдан экспертиза үткөрү һәм аларны гамәлгә ашыру мониторингын үткөрү
Салым салу	Югары	Урта	КУЭ субъектлары өчен салым салу

Хэтэрлек төрө	Йогынты дэрэжэсе	Барлыкка килү ихтималы	Хэвэф-хэтэрлэрне киметү буенча чаралар
өлкәсендә сизелерлек үзгәрешләр (КУЭ субъектларының салым салу нормаларын һәм кагыйдәләрен үзгәртү, салымнарны арттыру)			дәрэжәсен үзгәртү нәтижәләрен анализлау. Салым ставкаларын нигезләү. Ижтимагый һәм һөнәри оешмалар һәм эшкуарлар берләшмәләре белән үзара хезмәттәшлек
Башка территорияләрдән эре уенчылар барлыкка килү белән бәйлә кече предприятиеләр өчен янаулар барлыкка килү	Урта	Югары	Хакимият органнарының, эшмәкәрләрнең ижтимагый берләшмәләренең координацияләнган гамәлләрен эшләү. Жирле эшкуарларның конкуренциягә сәләтен арттыруга юнәлдерелгән хезмәт күрсәтү
Дәрәс мәгълүмат алу аркасында эшкуарлыкны үстерү перспективаларына һәм программа чараларын гамәлгә ашыруның нәтижәлелегенә дәрәс бәя бирмәү	Югары	Түбән	Мәгълүматның билгесезлеге шартларында КУЭ үсешен бәяләү методикаларын эшләү, шулай ук кирәкле мәгълүматны жыю максаты белән КУЭ өлкәсенен квартал саен мониторингын уздыру
Административ киртәләргә арттыру буенча законнарны үзгәртү	Югары	Урта	Укыту семинарларын вакытында үткөрү
Кулланучыларның сатып алу сәләтен киметү	Югары	Урта	Житештерелгән товарларның конкурентлылыгын арттыру, тышкы сату базарларын үзләштерүдә ярдәм итү, салым йөкләнешен йомшарту
Хезмәткә яраклы халык агымы	Югары	Урта	КУЭС хезмәт законнарын үтәү, хезмәткәрләрнең лаеклы хезмәт хакы белән тәмин итү, абруйлы эш урыннары булдыру, авылда яшәү өчен уңайлы шартлар тудыру

6. Программаның икътисадый нәтижәлелеге, программа белән идарә итү һәм гамәлгә ашыруны тикшереп тору

Программаның ахыргы нәтижәләре йогынты ясаычак:

1. КУЭ субъектлары санын арттыру.
2. Теләче муниципаль районында эшчеләрнең исемлек буенча уртача саныннан КУЭ да эшләүчеләрнең уртача саны артуы.
3. Сәнәгатътә эшләүче КУЭ субъектлары өлешен арттыру.
4. Район салым керемнәрендә КУЭ субъектларынан салым керемнәре өлешен арттыру.
5. КУЭ субъектлары тарафыннан бизнес алып бару өчен уңайлылыкны арттыру.

Программаның ахыргы нәтижәләре булып түбәндәге күрсәткечләр санала:

Программаны тормышка ашыру нәтижәләренә ирешү күрсәткечләре

Күрсәткеч	Үлчәү берәмлеге	2023 ел	2024 ел	2025 ел	2026 ел
КУЭ субъектлары саны	берәмлек	405	410	425	450
КУЭ хезмәткәрләренә исемлек буенча уртача саны, кеше	берәмлек	2815	2900	3050	3200
Районның ТПП КУЭ өлеше	%	35,8	36	38	40
КУЭ туры килә торган сатып алулар өлеше конкурентлы сатып алуларның гомуми суммасында	%	50	50	55	60
Жирле бюджетның салым керемнәрендә КУЭ өлеше	%	33	34	35	36
КУЭ әйләнешенә еллык үсеше	%	12	14	14	14

Программа чараларын гамәлгә ашыру нәтижәсендә 2024-2026 елда Программаны гамәлгә ашыруның икътисадый, бюджет һәм социаль нәтижәлелеген характерлаучы түбәндәге нәтижәләргә ирешеләчәк:

1. Икътисади нәтижәлелек күрсәткече:
 - ел саен 5 КУЭ ның яңа субъектын булдыру.
2. Бюджет нәтижәлелеге күрсәткече:
 - оешмалардан һәм КУЭ субъектларынан Теләче муниципаль районы бюджетына салым керемнәренә гомуми керемнәнең 30% тан да ким булмаган күләмдә салым керемнәрен тәмин итү (муниципаль бюджетка акча күчөрүләр нормативларын һәм салым салуның гадиләштерелгән системасы буенча алына торган бердәм салым түләүчеләр даирәсен саклап калу шарты белән).

3. Социаль нәтижелелек күрсәткече:

- ел саен кимендә 20 өстәмә эш урыны булдыру.

Программаның нәтижелелеген бәяләү түбәндәге гомумиләштерүче һәм шәхси нәтижелелек күрсәткечләрен кулланып башкарыла:

$$D_B = \frac{H_{МП}}{H_B}, \text{ биредә:}$$

D_B - жирле бюджетның салым керемнәрендә кече һәм урта предприятиеләр өлеше;

$H_{МП}$ - КУЭ түләнгән салымнар суммасы;

H_B - бюджетның салым керемнәре.

$$P = \frac{K_{МП}}{Ч} \times 1000, \text{ биредә:}$$

P - кече предприятиеләр тыгызлыгы;

$K_{МП}$ - муниципаль районның кече предприятиеләре саны;

$Ч$ - муниципаль район халкы саны.

$$D_Ч = \frac{Ч_{МП}}{Ч_A}, \text{ биредә:}$$

$D_Ч$ - муниципаль районның гомуми эшләүчеләр санында КУЭ эшләүчеләр өлеше;

$Ч_{МП}$ - КУЭ да эшләүчеләр саны;

$Ч_A$ - муниципаль районның эшләүчеләр саны.

Шулай итеп, югарыда күрсәтелгән күрсәткечләргә исәпләү кече һәм урта эшкуарлыкны тотрыклы үстерү программасын гамәлгә ашыруны тәэмин итәме, яңа эш урыннары булдырылган, табигый, матди һәм хезмәт ресурсларыннан нәтижелә файдалануга һәм бюджетны тулыландырырга ярдәм итәме-юкмы икәнлеген бәяләргә мөмкинлек бирәчәк.

Муниципаль программаны гамәлгә ашыруны тикшереп торып Татарстан Республикасы Теләче муниципаль районы Башкарма комитеты житәкчесе урынбасары тарафыннан гамәлгә ашырыла.

7. Нәтижеләр

Программаны гамәлгә ашыру КУЭ үсеше өчен уңай шартлар тудыруга, кече һәм урта предприятиеләр әйләнешен арттыруга, КУЭ субъектларының техник жиһазланышын яхшыртуга, эшмәкәрлек секторының эчендә нәтижелә хезмәттәшлек булдыруга һәм КУЭ һәм хакимият арасында үзара тәэсир итешүгә юнәлдерелгән нәтижелә сәясәт үткәргә мөмкинлек бирәчәк.

Моннан тыш, КУЭ үсешенә ирешелгән сан күрсәткечләре сыйфатлы социаль нәтижеләргә трансформацияләнә:

- кулланучылар базарын сыйфатлырак товарлар һәм хезмәтләр белән баету.

Программаның нәтижелелеген киметү яки арттыру турындагы нәтижеләр программада аны гамәлгә ашыру чорында да, аны тәмамлау нәтижеләре буенча да каралган чараларга төзәтмәләр кергү буенча тәкъдимнәр эзерләү өчен нигез булып тора.